

FRONDELLA OCCIDENTAL

Alto Galligo / Alt Gàllego

Des de la Sarra pels Ivons d'Arriel

Distància	9,1 km (anada)
Desnivell acumulat	1660m
Nivell de dificultat	alta
Data	22 d'agost de 2010
Cartografia	Editorial Alpina. Valle de Tena (1:40000)
Punts per a GPS	http://ca.wikiloc.com/wikiloc/view.do?id=1120905

Situat a la Bal de Tena, a l'alta conca del riu Galligo (Gàllego), se'l considera el 3000 més occidental del Pirineu, tot i que alguna cartografia li atorga una cota lleugerament inferior.

El Frondella (o Frondiella) Occidental forma part d'un cordal a garbí del Vathleitós (Pico Os Moros/Balaitus). Juntament amb els seus veïns, Frondella Central, Oriental i Nord (també anomenat Punta Barrada) comparteixen la via d'accés normal i més fàcil per ponent, pels ivons d'Arriel. Per qualsevol banda, l'Occidental, separat de la resta per una escarpada cresta, és el que presenta més dificultats.

No és doncs un cim fàcil: al considerable desnivell cal afegir-hi al tram final una llarga grimpada (II i II+) amb força exposició i un itinerari gens evident on cal estar ben atent a les fites per localitzar els millors passos fins al cim.

Tot i que és factible realitzar-la en una sola jornada, és preferible dividir la ruta en dues parts, pernoctant al refugi de Respomuso o acampant o fent bivac als ivons d'Arriel.

En un entorn paisatgísticament notable, poc freqüentat (res a veure amb les aglomeracions dels seu veí Vathleitós) l'ascensió a aquest cim satisfà les expectatives de qualsevol muntanyenc.

A la imatge els Frondellas amb el Vathleitós a l'esquerra.

Accés

Accedim a l'embassament de la Sarra per la carretera que puja a Formigal des del nucli urbà de Sallent de Gàllego. Al mig d'un marcat revolt a l'esquerra continuem recte (dreta) fins a la presa de l'embassament, on passem a l'altre marge (esquerra) i continuem fins a l'àrea de pícnic que hi ha a l'entrada d'aigües. Podem aprovisionar-nos d'aigua a la Fuen deros Tres Caños.

La Sarra (1.441 m)

Pel Puen deras Faxas passem al marge dret del riu Agua Lempra (Aguas Límpias) i prenem vers mestral (NNO) l'ampli sender (probablement antic camí carreter) pel que hi discorre el GR 11 i que, en poca estona, ens fa caminar a mitja alçada de la profunda gorja que ha excavat el riu.

Per sòlids ponts de formigó creuem els diversos i cabalosos torrents que baixen per l'esquerra (Bozitero, Ministirio, Balsaroleta, Garmo Negro,...). Sovint trobem degotalls que s'esmunyen i cauen pel rocam. La densa vegetació de la fageda a penes ens deixa albirar la llera del riu i els salts i gorges que fa, brogint força metres per sota els nostres peus.

Quan després del Paso l'Onso el camí va girant a gregal i hem deixat a mà esquerra el sender que, pel Cuello de Soba, mena al Pic d'Arriel, ens anem apropant al nivell de la llera. Ben aviat abastem el Paso dero Pino on creuem el Barranc d'Arriel que baixa per la nostra esquerra. Podem albirar el bonic salt que fa i, a l'altra banda, el del riu Agua Lempra (Salto Pipós). Pocs metres més amunt trobem una cruïlla.

Camí als ivons d'Arriel (1.753 m, 1h 05)

Rètol indicador. En fort pendent marxem per un corriol a mà esquerra, ben fressat i senyalitzat amb fites i pintura vermella. Anem a creuar de nou però a més alçada el

Barranc d'Arriel. Un cop al marge dret, en penosa pujada, anem virant a gregal (NE) alternant llenques de tartera i herbei pels pendissos meridionals de la falta de l'Arriel. Després, ja per camí més planer però pedregós, ens entaforem dins un petit congost passat el qual la vall s'obre, quan abastem la resclosa de l'Ivó d'Arriel Baxo.

Marxem per la riba dreta de l'ivó (ponentina, esquerra en el sentit de la marxa) fins a una gran fita a l'altre cap. En aquest punt ens afegim a un ampli i sòlid camí que, provinent de Respomuso[2], baixa de l'altre marge per passar per la riba esquerra del segon ivó, força més gran que el primer, fins a la seva entrada d'aigües.

Camí als Frondellas (2.177 m, 2h 20')

A l'entrada d'aigües del segon ivó, sota l'esguard de la supèrbia piràmide del Pic de Pallás, deixem el camí que, per l'esquerra i vers el nord, creua el torrent i puja a l'Ivó Alto de Arriel, que no podem veure encara. Nosaltres prenem a mà dreta un corriol que s'enfila vers sol ixent. Anem deixant sota nostre, a l'esquerra, el tercer ivó. El camí és ben fressat però travessa llenques de tartera on les fites ens ajuden a no perdre'l. Salvem per sota un primer esperó on superem un curt però aeri pas. Pendent entre suau i moderat al començament, va augmentant de forma progressiva. Sempre vers sol ixent, encarem una coma pedregosa, clapejada d'herbei, on podem albirar-hi dues graonades. Coronada al fons per una cresta, on hi ha el punt culminant de la nostra ruta, malgrat que des d'aquesta posició encara no podem escatir quin és el cim del Frondella Occidental.

Superada la primera graonada, encarem la segona (cota 2.400) esbiaixadament, per una lleixa que, partint d'una canalona estreta i fosca per on s'hi escola un reguerol[3], la ressegueix per la base fins a una mena de collet. A partir d'aquest punt l'herbei desapareix i el camí, més o menys fressat fins ara, es fon entre els caos granític de la tartera[4]. Les fites hi son sovintejades, però localitzar-les requereix tota la nostra atenció per a no perdre'n la continuïtat entre el rocam.

Més o menys sobre la cota 2.600 ja podem albirar clarament el nostre objectiu: és la punta més alta de la cresta que tenim en direcció ESE. L'identifiquem, d'altra banda, per una canal que talla perpendicularment el seu flanc, una mica a la dreta del cim. Vers l'est continua una afilada i tortuosa cresta que el separa dels cims central i nord.

A mesura que hem anat guanyant alçària hem anat descobrint tot el circ d'Arriel amb els seus ivons i els cims del voltant: la Peña Foratata, l'Arriel o Saliecho, el Pallás, el Mieidia d'Aussau, el Lurien...

Seguint les fites, anem a buscar una lleixa a la base del cim i flanquegem diagonalment vers la dreta en el sentit de la marxa (passos de II amb exposició, però bons agafadors) tot anant a creuar la canal a mitja alçada (II+) per un punt on hi ha una fita sobre una "trona" i un gendarme de granit blanquinos. Passada la canal, seguim flanquejant diagonalment en direcció a la cresta. Quan l'abastem no la seguim (ens caldria superar un bloc amb un pas de III força exposat) sinó que, guiats per les fites, continuem ascendint diagonalment, ara però vers l'esquerra, pel mateix vessant ponentí pel que hem pujat, anant a passar per sobre la canal. Solament al darrers metres assolim la cresta i, ja per terreny més planer però encara exposat, abastem el cim.

Frondella Occidental (2.995 m, 5h 10')

Àmplia perspectiva limitada solament al nord per la resta de Frondellas i el Vathleitós.

Retornem pel mateix camí esmerçant-hi 4h 10' de temps efectiu.

- [1] Segons quina cartografia (p.e. Sua) li atorga una alçària superior als 3000, així com les ressenyes consultades, amb lleugeres diferències de cota entre unes i altres. En canvi a la de l'Alpina es considera inferior. Davant d'això he optat per anotar la lectura més alta enregistrada pel meu GPS, conscient de la moderada deriva que sempre comporta.

- [2] Aquest camí és el de servei de la canalització de les aigües dels ivons d'Arriel cap al de Respomuso.
- [3] D'aquest esperó en regalima aigua per diversos punts. Pot ésser el darrer per aprovisionar-nos-en.
- [4] Degut a la seva orientació ponentina, fins ben entrat l'estiu és possible trobar-hi considerables congestes de neu. Caldrà preveure piolet i grampons.